

УДК 351.82

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ: ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕКСТ**Куліков А.І.**

директор з економіки ТОВ "Шляхове будівництво "АЛЬТКОМ", м. Донецьк

Annotation

The article is devoted to study the issues of involve investment in economy of Ukraine. We analyzed rank of discussion of this problem. Take place results about strengthening of function coordination of process involve investment.

Анотація

Стаття присвячена розгляду проблем залучення інвестицій в економіку України. Проаналізовано рівень розробки цієї проблеми. Зроблено висновки щодо посилення функції координації залучення фінансового ресурсу.

Ключові слова

Інвестиції, інновації, геоінвестиційна політика, державне управління.

I. Вступ

Безальтернативною умовою досягнення довготривалих, позитивних темпів економічного зростання як реального сектора економіки, так і окремих підприємств є активна інноваційна та інвестиційна діяльність. Зважаючи на те, що активізація інноваційно-інвестиційної діяльності належить до системних питань макроекономічного розвитку, вирішення яких має здійснюватися, насамперед, на державному рівні, дослідження теоретичних і практичних питань формування державної інноваційно-інвестиційної політики становить важливу проблему в сучасній науці.

Україна переживає сьогодні досить складний період свого розвитку, зазнаючи суттєвого впливу світової фінансово-економічної кризи. Характерними ознаками цього періоду є такі:

- суттєве падіння економічної активності та платоспроможного попиту, радикальне зменшення інвестицій;
- заморожування значної кількості започаткованих інвестиційних проектів, фактичне припинення кредитування реального сектора економіки;
- бюджетний дефіцит, що зростає;
- курсова нестабільність тощо.

Додатковими ризиками для української економіки в нинішніх умовах стали подорожчання вартості енергетичних ресурсів, зумовлене, зокрема, прихованою девальвацією національної валюти, посилення конкуренції та протекціонізму на ринках, де позиції

України були традиційно міцними, значна зовнішня заборгованість приватного сектора тощо.

У зазначених умовах однією з головних передумов відновлення національної економіки має стати зміна підходів до стимулювання та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності.

Зрозуміло, що об'єктивна складність переходу України до принципово іншої моделі державного управління з одночасним існуванням у країні масштабної кризи потребує вирішення комплексу проблем, насамперед, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності та транскордонного співробітництва.

Державне управління, як сфера наукової діяльності, на відміну від економічної теорії, нагромадило незначний досвід у цих питаннях. Симбіоз останніх (інвестиційна діяльність і транскордонне співробітництво) становлять поняття геоінвестиційної політики.

Варто зазначити, що інвестиційна діяльність як в окремих сферах (соціальна, гуманітарна), галузях (вугільна, металургійна, машинобудівна, аграрна тощо), так і в економіці в цілому стали предметом дослідження багатьох інститутів та науковців. Зокрема, теоретичні, методологічні, методичні питання формування інвестиційного клімату, залучення зарубіжних інвестицій в економіку становлять вагомий науковий доробок Ю. Бажала, В. Базилевича, М. Бланка, О. Гаврилюка, В. Гейця, А. Гойка, Б. Губського, Б. Кваснюка, О. Колосова, О. Мертенса, Б. Панасюка, А. Пересади, І. Родіонової, І. Сало, М. Чумаченка, А. Чухна, В. Шевчука та інших.

На жаль, наслідуючи позитивні здобутки зарубіжних учених-економістів (Дж.К. Гелбрейта, Дж. Коммонса, Дж.М. Кейнса, А. Лаффера, Р. Льюкеса, А. Піру, П. Самуельсона, М. Фрідмена, Е. Хансена, Р. Хоутрі, Дж. Хікса, Й. Шумпетера та інших), які в економічній теорії розглядали проблеми інвестування в умовах еволюційно сформованого ринкового середовища, українські економісти, за рідким винятком, намагаються без критично-позитивного аналізу перенести теоретичні доробки на українське тло. Відтак, пропозиції та рекомендації вчених-економістів здебільшого виступають неадекватними умовам розвитку національної системи дер-

жавного управління в Україні. За умов різновекторного (теоретико-економічного, з одного боку, й державно-управлінського – з іншого) бачення розвитку запропоновані економістами теорії і концепції інвестування можуть і мають використовуватися з певними обмеженнями і доповненнями, враховуючи можливі варіанти їх адаптації до реальних обставин державотворення в Україні.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження проблем функціонування механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності та умов формування й реалізації інноваційно-інвестиційної політики України в гео економічних умовах.

III. Результати

Проблеми зміцнення державності України й ефективного господарювання в регіонах вимагають створення єдиного господарського комплексу з ефективним використанням місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладненням на політичному, економічному, міжетнічному підґрунті, що має забезпечити геоінвестиційна політика як складова загальнодержавної політики. Визначення стратегічних (довготривалих) і тактичних (короткострокових) завдань геоінвестиційної політики, прийняття ефективних управлінських рішень з питань її реалізації потребують аналізу стану та тенденцій економічного й соціального розвитку регіонів.

Динаміка економічного розвитку регіонів протягом останніх років визначалася станом та тенденціями макроекономічних процесів у країні, зокрема тривалим періодом економічного спаду, труднощами ринкових трансформаційних процесів, кардинальною зміною відносин власності, трансформаціями системи державного управління тощо.

Слід також відзначити, що входження України в європейську систему господарювання вимагає вивчення досвіду та безпосереднього дослідження європейських інтеграційних процесів, серед яких вагому роль відіграє регіональна інтеграція – транскордонне співробітництво. Цей процес відбувається на фоні значних темпів економічних, політичних та правових перетворень, інформатизації, а у випадку України ще й в умовах безперервної адміністративної реформи, перебудови системи загальнодержавного та регіонального управління. Значний відбиток на державне управління на регіональному рівні здійснює глобальна економічна криза, вихід з якої є можливим тільки за умов гармонійного поєднання інтересів регіонів та держави в цілому.

З позицій державного управління інвестиційними процесами зазначені тенденції в різних аспектах (від організаційно-інституційного до причинно-наслідкового) знайшли

відображення в опублікованих працях та захищених докторських і кандидатських дисертаціях (С. Біла, В. Воротін, В. Горник, О. Іваницька, В. Мартиненко, А. Мерзляк, О. Мордвінов, О. Підгайна, В. Рижих, І. Розпутенко, В. Юрчишин та ін.).

Кожна держава має свою політичну й економічну модель, що визначає відносини держави і суб'єктів господарювання і лежить в основі організації інвестиційних процесів.

Якщо розглянути визначення інвестицій у законах України про інвестиції, то можна говорити про таке. У Законі України “Про інвестиційну діяльність” сформульовано: “...інвестиції – усі види майнових й інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) і досягається соціальний ефект”. У Законі України “Про зовнішньоекономічну діяльність” визначено, що “іноземні інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, у результаті чого створюється прибуток (дохід) чи досягається соціальний ефект”. Відповідно до Закону України “Про режим іноземного інвестування”, “іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою одержання прибутку чи досягнення соціального ефекту”. І в Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств” прописано, що “інвестиція – господарська операція, що передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав і цінних паперів в обмін на засоби чи майно”.

Але жодне з визначень інвестицій не схоже на інше. Це вказує на те, що правове поле України, незважаючи на достатню кількість прийнятих законів, що стосуються питання інвестицій, не має єдиного визначення поняття “інвестиція”. У цьому контексті перше визначення найбільш вдало відображає зміст інвестицій, але в нього бажано внести уточнення. Так, формулювання “... в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності...” варто замінити на таке: “...у будь-які види діяльності...”. Види діяльності самі по собі є об'єктами інвестицій, що, відповідно, і підкреслено в Законі України “Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області”, де говориться про пріоритетні види економічної діяльності. Будь-яка діяльність є підприємницькою діяльністю, що представлена різноманітними видами діяльності, тому якщо в Законі зробити вищенаведену редакцію визначення інвестицій, воно стане більш чітким. Крім цього, треба після слова “майнові” вставити слово “грошові”, оскільки

в товарно-грошових відносинах гроші є відображенням уречевленої частини капіталу.

З урахуванням цього визначення інвестицій буде мати такий вигляд: “інвестиції – це кошти, майнові й інтелектуальні цінності, що вкладаються в будь-які види діяльності, спрямовані на одержання прибутку чи соціального ефекту”.

У визначенні інвестицій, наведеному в Законі України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, наявні не тільки недоліки першого визначення, а й ще один – не говориться про об’єкти вкладення, це тільки передбачається.

Визначення інвестицій у Законі України “Про режим іноземного інвестування” досить вільно формулює їх поняття для закону, що регулює економічні відносини, – вони визначені одним словом “цінності”. Але інвестиційні цінності мають конкретне значення, а не загальне, під яким можна розуміти загальнолюдські, духовні, моральні й інші цінності. З визначення випливає, що інвестиціями вважається те, що вкладається в об’єкти інвестиційної діяльності і тільки відповідно до законодавства України. Вище відзначалося, що до видів діяльності можна відносити і підприємницьку діяльність і, безумовно, це є правильним і для інвестиційної діяльності. І вже, звичайно, поняття інвестицій не можна обмежувати тільки тим, про що сказано в законодавстві України.

Особливу плутанину відрізняється визначення інвестицій у Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств”. У ньому інвестицією передбачається вважати господарську операцію. Але інвестиція – це капітал, що призначений для використання і використовується в інвестиційній діяльності (діяльності розвитку) шляхом здійснення безлічі господарських операцій. Необхідно розрізняти інвестицію й інвестування (вкладення). Інвестиція – це капітал, що призначений для вкладення в розвиток моделі, наявність його передбачає виконання визначених дій. Це капітал, що є створеною в попередньому обороті капіталу цінністю, яка вилучається з існуючого обороту капіталу, відчужується від капіталу, що її породив, і залучається в нові обороти капіталу, які, як правило, мають своє коло обороту, відокремлене від старих оборотів.

З визначення в Законі випливає, що інвестиція – це господарська операція, спрямована на придбання і тільки, але інвестиція – це капітал, що передбачає не тільки купівлю-продаж, а й споживання цього капіталу з метою створення нових його форм. При цьому відбувається загальмування його обороту на період будівництва, але потім починається його функціонування на новому, більш ефективному рівні. Інвестиція – це відокремлена частина капіталу, що функці-

онує в суспільстві, частина створених цінностей, що спрямовується до нового творчого процесу, це результат творчої роботи капіталу.

З огляду на те, що три перші Закони використовуються підприємцями для організації виробництв, пов’язаних з визначеними видами діяльності, четвертий Закон застосовується виконавчою владою в особі податкової адміністрації, що, керуючись визначенням інвестицій відповідно до Закону, не може кваліфікувати інвестицію як таку за її економічною суттю, а саме вважати її відокремленою частиною результату господарської діяльності суб’єктів, призначеної чи вкладеної до наступного обороту капіталу для його збільшення (у тому числі це стосується позикового капіталу).

Розуміння економічної суті інвестицій особливо актуальне для економік, що розвиваються, коли необхідно організувати оборот капіталу в умовах його дефіциту таким чином, щоб кожний цикл обороту капіталу давав якомога більший приріст. Для цього необхідно розробити чітку законодавчу базу, що встановлює правильні визначення для всіх елементів спеціального режиму інвестування та функціональні взаємодії між ними в рамках організаційної структури.

IV. Висновки

Підводячи підсумок усього вищезазначеного, можна зробити висновок, що спеціальний режим інвестування в умовах геоекономічних змін – це відрегульовані комплексом законодавчих актів держави виробничі відносини між суб’єктами господарювання, що інвестують свої капітали в розвиток підприємств, і державою, на території якої ці капітали почали функціонувати. Законодавчі акти передбачають скасування стягнення органами державної влади різних платежів у бюджет держави при ввезенні інвестиційних капіталів через кордон і відмову держави на певний строк і у визначених розмірах від своєї частки прибутку, одержуваної інвестором у результаті організації ним обороту інвестиційного капіталу. Крім того, держава вживає заходів для створення сприятливих умов функціонування капіталу: вона розвиває інфраструктуру, підвищує рівень сервісних послуг, формує громадську думку, підписує міжурядові угоди, що сприяють ефективній роботі капіталу, вдосконалює законодавчі акти. Спеціальними режимами інвестування передбачається створення умов для концентрації капіталу у визначених регіонах чи у визначених галузях економіки для їх послідовного розвитку, і цей режим забезпечує приплив капіталу в країну. Але слід розуміти, що це один бік інвестиційного режиму, інший бік має виявлятися в умінні держави зберігати як свій капітал, так і той,

що прийшов у країну, і не допускати його вивезення за кордон, інакше жодні інвестиції не врятують економіку від кризи, та на них і не доведеться розраховувати, оскільки вони в країну не підуть.

У сучасних умовах режим спеціального інвестування використовується при створенні спеціальних економічних зон. Аналіз впровадження спеціальних економічних зон у господарський комплекс держав засвідчує, що вони використовуються для виведення його й економіки регіонів на новий, вищий рівень розвитку за умови стабільного політичного й економічного курсу. Використовувані моделі спеціальних економічних зон мають певні відмінності від існуючих у державі економічних відносин. Основна відмінність полягає в пільговому режимі оподаткування, що є одним із головних факторів прискореного нагромадження капіталу на територіях вільних економічних зон і його вигідного вкладення в їх розвиток.

Факт створення вільних економічних зон у державі свідчить про осмислення нераціонального функціонування панівної економічної моделі, що, з одного боку, прагне до досягнення цілей, поставлених перед нею (давати доходи бюджету), з іншого боку, все більшою мірою руйнує свою конструкцію через недосконалість взаємодії її елементів.

На сьогодні підвищена активність зі створення вільних економічних зон спостерігається в країнах СНД, що донедавна розвивали свої економіки за традиційними напрямками і все більшою мірою заводили їх у глухий кут. Пошук шляхів раціонального розвитку економік змушує нас вивчати прогресивні економічні моделі, що функціонують у світі, і переносити їх досвід на моделі національних економік.

Очевидна ефективність застосування моделей спеціальних економічних зон для залучення інвестицій у розвиток депресивних територій вимагає визначеної обробки й

осмислення інформації, накопиченої дослідниками, для її систематизації, розробки методичних підходів з управління моделями в різних ситуаціях, вироблення нових економічних рішень, спрямованих на розвиток економічного потенціалу галузей і регіонів.

У більшості випадків економічна література підносить інформацію про спеціальні економічні зони як статистичну, висвітлюючи досягнуті ними успіхи. Але починають з'являтися праці, де автори намагаються узагальнювати, систематизувати й аналізувати накопичені дані. Однак у них недостатньо проглядаються системні підходи в оцінюванні спеціальних економічних зон як економічних моделей якісно нового рівня. Навіть у визначеннях, що характеризують вільні економічні зони, немає тотожності в трактуванні їх економічної суті, тому на практиці підходи до створення вільних економічних зон, особливо в країнах СНД, різні.

Література

1. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 р. № 960-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29.
2. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 р. № 1561-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.
3. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 28.12.1994 р. № 335/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tiger-asset.com>.
4. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 р. № 94/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19.
5. Закон України "Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області" від 19.01.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 22.

УДК 332.025.12

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КУРОРТНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕРИТОРІЙ

Медяник Г.М.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

The author examines in the article the factors of the ecologically balanced development state regulation of resort-health territories, public recreation policy features, expedience of the state monitoring introduction of natural medical resources and natural territories of resorts.

Анотація

У статті автором досліджено чинники державного регулювання екологічно збалансованого розвитку курортно-оздоровчих територій, особливості державної рекреаційної політики у сфері рекреаційного природокористування, доцільність запровадження державного моніторингу природних лікува-